

Юрій Древаль,
доктор наук з державного управління, професор,
Олена Шароватова,
кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Наукове дослідження у загальному розумінні – це процес вивчення певного об'єкта (предмета або явища) за допомогою наукових методів, що має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей. У даному разі важливим є те, що на основі наукових досліджень розробляються чітко виважені та обґрунтовані заходи із вдосконалення певної частки суспільних відносин, а також створюються та забезпечуються умови для підготовки високоосвічених та інтелектуально розвинутих фахівців, спроможних ефективно вирішувати важливі науково-технічні проблеми сьогодення. Все це стосується і сфери охорони праці, яка в сукупності нормативно-правових засад та практичних заходів покликана забезпечувати безпечні умови праці.

Спрямованість наукових досліджень зумовлюється як поточними проблемами сьогодення, так і перспективами розвитку певної сфери суспільних та соціально-трудових відносин. Природно, що у даному разі йдеться про реагування на виклики, спричинені пандемією COVID-19, та відвертою військовою агресією проти нашої держави. Проте, на що слід звернути особливу увагу, зазначені виклики ніяким чином не ставлять під сумнів і питання щодо важливості міжнародних та євроінтеграційних аспектів проведення наукових досліджень.

За таких умов важливе значення відводиться дослідженню досвіду діяльності Міжнародної організації праці (далі – МОП), яка вже понад століття спрямовується на розроблення міжнародних трудових стандартів та на захист людей праці у світовому масштабі.

Дослідників, які працюють у сферах трудового права та охорони праці, найперше у даному разі має зацікавити питання щодо форми проведення сесій Міжнародної конференції праці (далі – МКП). Щорічно на сесію МКП, яку обрано називають «всесвітнім парламентом праці», збирається понад 5000 делегатів від урядів, працівників та роботодавців із майже двох сотень держав-членів МОП.

Якраз у ході її роботи ухвалюються конвенції та рекомендації, які в разі належної ратифікації стають частиною національного законодавства. Проте у 2020 р. у зв'язку з пандемією чергова сесія МКП, яка має проводитися принаймні раз на рік, взагалі не проводилася. У 2021 р. робота конференції проходила в онлайн-режимі та здійснювалася у два етапи: впродовж 7-19 червня, та 25 листопада – 11 грудня.

Така форма роботи, з урахуванням можливостей повноцінного використання інтернет-ресурсу та повсюдної інформатизації надання адміністративних послуг, відзначається декількома позитивними якостями. Це і можливість гарантування додаткових заходів особистої безпеки учасників даного форуму, і значна економія матеріальних та фінансових ресурсів, і оперативність ознайомлення учасників форуму з проектами рішень, і ефективність заходів з протидії надмірній бюрократизації на всіх стадіях підготовки та проведення сесії. До супутніх проблем першочергово слід віднести необхідність якісної перебудови усього комплексу діяльності цієї організації, зокрема і приведення у відповідність з новими умовами правового та організаційного механізму. Проте, звичайно, проблема проведення сесій МКП в онлайн-режимі вимагає проведення додаткових теоретичних та прикладних досліджень.

Зміст декларацій та заяв, які було останнім часом подано від імені цієї організації, чітко вказує і на найбільш нагальні проблеми міжнародно-правового регулювання трудових та працеворонних відносин. Це, насамперед, додатковий соціальний захист працівників в умовах пандемії та інших кризових явищ, різнобічні аспекти зайнятості, додаткове унормування неформальної та запозиченої праці, сутність та структура професійної освіти, культура охорони праці, місце концепту гідної праці в цілях сталого розвитку тощо. Природно, що комплекс окреслених питань має водночас стати і предметом посиленої уваги науковців.

На окрему увагу заслуговує і питання щодо ратифікації конвенцій МОП, а також імплементації міжнародних трудових стандартів в національні правові системи та поточну працеворонну практику окремих країн. Відомо ж, що останнім часом дещо загальмувалися темпи ратифікації таких документів і зміст дискусій з цього приводу ще далекий від завершального. Наприклад, як слушно зауважує О. Стасів, "нашій державі не обов'язково ратифікувати всі ці акти, оскільки національне законодавство в деяких випадках тотожне їх змісту, а то й закріплює вищі соціальні гарантії" [1, с. 391]. Проте, очевидно, питання щодо ратифікації конвенцій та загалом

вдосконалення заходів з охорони праці на основі міжнародних трудових стандартів також вимагає подальших досліджень.

Отже, на сьогодні набуває додаткової актуальності питання щодо предмету та змісту наукових досліджень у сфері охорони праці. Формування порядку денного таких досліджень має базуватися окрім іншого і на тому, що в складних умовах сьогодення стрімко зростає значущість міжнародних аспектів регулювання соціально-трудова відносин. Відтак надійним вектором для формулювання та уточнення проблематики відповідних досліджень мають бути документи та аналітичні розробки, які подаються Міжнародною організацією праці.

Література

1. Стасів О. Соціальність трудового права в умовах ринкової економіки. *Вісн. Львівського ун-ту. Серія юридична*. 2015. Вип. 61. С. 387-393.

Ольга Кивлюк,

доктор філософських наук, професор

*Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету "Одеська юридична академія"*

ФЕНОМЕНТ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСТВА В КОНЦЕПЦІЇ ПРИРОДНОГО ПРАВА

Актуальність досліджуваної тематики зумовлена соціальними викликами та кризою сутнісно-змістового емпіризму позитивного права як такого. Становлення та розвиток відповідального громадянства не може бути обмежено організаційними, управлінськими, економічно-політичними, юридично-правовими і т.д. аспектами в межах концепції позитивного права. Тобто виникає дискусійна необхідність теоретичного обґрунтування змісту та значення феномену відповідального громадянства через призму концептуальних підходів теорії природного права, де доцільність рефлексії даного феномену обумовлена логікою формуванням соціально-правового відповідального суспільства в контексті морально-етичних норм взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємодопомоги, толерантності тощо.

З точки зору герменевтики та структуралізму поняття "відповідальне громадянство" можна розглянути як симбіоз визначень "відповідальності" та "громадянства". Отже, "відповідальність – співвідношення обов'язку, і міри його виконання суб'єктом, що виникає на основі соціальних норм і реалізується як через певні форми контролю, так і через усвідомлення суб'єктивно духовно-практичної діяльності своєї суспільної ролі" [2, с. 87], а узагальнене поняття "громадянство", з позицій різних поглядів та вчень, –